

діяльності. Така інтеріоризація й визначає індивідуальну адаптивність людини в процесі її становлення як особистості в ході соціалізації. Опосередкування зовнішніх впливів сукупністю внутрішніх причин (особливостями перебігу психічних процесів, мотиваційними структурами тощо) ґрунтується на принципі активності психіки.

Тому, розглядаючи особистість працівника ОВС, варто казати про два ракурси: з одного боку, роль психологічних якостей особистості, що визначають її адаптацію у професію в ході інтеріоризації нею відповідних відносин притаманних правоохоронній діяльності, а з іншого боку, - вплив умов цієї діяльності на подальші трансформації особистості правоохоронця. Це пояснюється тим, що занурення особистості працівника ОВС у соціум та професійну діяльність об'єктивно призводить до змін включеного в неї індивіда. Внаслідок чого, зважаючи на власну адаптивність, працівник ОВС постає перед необхідністю вибору: чи залишатися в умовах даної діяльності, змінюючи себе; чи перетворювати ситуацію у відповідності зі своїми бажаннями; чи взагалі варто спробувати вийти з неї шляхом звільнення.

Отже, динамічний підхід розгляду особистості працівника ОВС має на меті вивчення якісних змін в її структурі (прогресивних чи регресивних), форм і тенденцій розвитку, причин її трансформації в умовах специфіки самої діяльності, через призму особистісних детермінант, які й виступають потенціалом її професійної адаптивності. Тут постає питання професійно значущих якостей правоохоронця, адже визначаючи конкретну сукупність особистісних рис, які сприяють успішній професійній адаптації можна казати лише про наявність комплексу первинних рис, які виступають задатками професійної адаптованості. Тому, у кандидата на службу неможливо шукати професійно значущих якостей, адже, згідно діяльнісному підходу, він ще не занурювався у правоохоронну діяльність, і вона ще не могла накласти відповідний відбиток на особистісні риси. Коли ж працівник вже пройшов первинну адаптацію, стає можливим аналіз динаміки розвитку саме професійно значущих якостей, які й відбивають рівень його адаптованості.

Таким чином, особистість правоохоронця – це соціалізований та професійно адаптований активний носій свідомості, інтеріоризований у правоохоронній діяльності. При цьому професійна інтеріоризація передбачає відповідну професійну спрямованість та адаптованість, як особистісні якості. Отже, кажучи про особистість правоохоронця слід відштовхуватися не від загальних типових структурних компонентів, а від конкретних рис, які визначають сперш, задатки потенційної готовності до служби, а в подальшому, й формування професійно значущих якостей. Досліджуючи в структурі особистості правоохоронця відповідну сукупність рис, можна прогнозувати конструктивну чи деструктивну динаміку його професійної адаптації, результатом чого має стати формування професійної адаптованості.

ПРОФЕСІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ВМІННЯ ЯК ФАКТОР ГУМАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ОВС

Левенець О.А.,

начальник кафедри практичної психології навчально-наукового інституту підготовки кадрів громадської безпеки та психологічної служби Національної академії внутрішніх справ, кандидат психологічних наук

На сьогодні, в умовах демократизації, гуманізації суспільства, підвищеної уваги до прав людини, боротьби зі зловживаннями силовими методами, роль професійно-психологічних умінь працівників ОВС різко підвищилась і в перспективі буде зростати. Структурно-функціональний аналіз правоохоронної діяльності, а також дослідження функціональних обов'язків працівників міліції

дозволив нам визначити перелік і зміст ключових умінь. Всі вміння взаємопов'язані, їх поділ носить умовний характер та здійснюється лише з дидактичною метою.

Отже, діяльність працівників ОВС забезпечується такими ключовими професійно-психологічними вміннями:

- інформаційно-пошукові вміння: збір та аналіз інформації, вміння вибирати з великого обсягу інформації ту, яка є необхідною;
- інформаційно-репродуктивні вміння: складання адміністративно-процесуальних документів (протоколи, рапорти, доповідні записки тощо), ведення службової документації;
- комунікативні вміння: встановлення контакту, вміння об'єктивно оцінювати дії та вчинки людей, відстоювання власної позиції, уміння переконувати, знаходити доцільний тип спілкування, протидіяти маніпуляціям, візуальна діагностика;
- організаційні вміння: моделювання, програмування, оцінка результатів діяльності, планування часу, координація та взаємодія, приймання рішення, уміння брати відповідальність;
- вміння емоційно-вольової саморегуляції: протидія стресу, регуляція життєвого балансу, активізація внутрішньої готовності до дії, підтримка власної працездатності;
- вміння, орієнтовані на предметну галузь праці, та спеціальні професійні вміння (володіння табельною зброєю, спецзасобами, прийомами рукопашного бою).

Розроблена нами класифікація вмінь свідчить, що значну групу складають визначальні професійно-психологічні вміння. О.М. Столяренко зазначає, що працівники, які не володіють психологічними методами роботи, неминуче в нових умовах знижать показники ефективності своєї діяльності й можуть самі стати порушниками законності. Це положення є переконливим аргументом для більш поглибленого дослідження професійно-психологічних умінь працівників міліції.

Детальний аналіз визначальних професійно-психологічних умінь працівників ОВС спрямований на об'єктивацію їх класифікації, а також дає можливість здійснити подальше обґрунтування методик щодо їх розвитку.

Нами доведено, що на розвиток професійно-психологічних умінь працівників ОВС впливає комплекс факторів, які знаходяться у тісному зв'язку і взаємодії. Для кожного окремого вміння існує група основних факторів, яка підпорядковує інші чинники, що детермінують його розвиток та забезпечують ефективне функціонування.

Структурний ансамбль чинників у кожному вмінні має унікальне поєднання особистісних факторів, психічних процесів, спрямовуючих компонентів тощо. У кожного працівника спостерігаються певні структурно-функціональні відмінності сформованих умінь, які можуть проявлятися в індивідуальному стилі діяльності.

Дослідження багатьох авторів, а також практичний досвід переконливо доводять, що формування професійно-значущих якостей, навичок і вмінь не можливо реалізувати шляхом лише лекційних занять, що носять пасивний та непродуктивний характер сприймання, не враховують специфіку служби, досвіду й потреб слухачів. Слід відмітити, що професійно-психологічні вміння (наприклад, психологічні), які сформувати в умовах традиційного навчання можливо лише частково або взагалі нереально.

Таким чином, для ефективного розвитку специфічних професійно-психологічних умінь правоохоронців необхідні такі навчальні технології, які б забезпечували індивідуальний підхід щодо формування вмінь і способів дії в практичних ситуаціях.

Отже, особистісно-орієнтовані методи і технології розвитку професійних умінь повинні сприяти самостійності мислення, творчому застосуванню знань, а також забезпечувати формування способу діяльності у відповідності до індивідуальних особливостей особистості.

Узагальнюючи напрацювання різних авторів, ми сформулювали такі вимоги до особистісно-орієнтованих технологій, спрямованих на розвиток професійних умінь працівників ОВС:

1. Сприяння загальному розвитку особистості суб'єкта діяльності.
2. Адекватність змісту навчання сучасним вимогам професії.
3. Інтеграція особистісного та професійного досвіду.
4. Установка на єдність розвитку логіки мислення та креативності.
5. Сприяння самоаналізу та саморефлексії учасників навчального процесу.

Професійно-психологічний тренінг найбільш точно відтворює професійне середовище, дає орієнтири вдосконалення професійних умінь, а також є дієвим методом навчання й розвитку особистісних якостей та професійної компетентності працівників ОВС. Тренінги розвитку професійних умінь безпосередньо спрямовані на формування професійної усталеності працівників міліції та забезпечують ефективне виконання функціональних обов'язків.

Зосереджуючи увагу в процесі професійного навчання на розвитку певних умінь, можна значно підвищити мотивацію курсантів, студентів, слухачів до засвоєння нових знань та вдосконалення навичок, що сприятиме гармонійному розвитку майбутнього професюнала.

СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ КАТЕГОРІАЛЬНО-ПОНЯТІЙНОГО АПАРАТУ СУЧАСНОЇ ПЮРИДИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Медведєв В.С.,

професор кафедри практичної психології навчально-наукового інституту підготовки кадрів громадської безпеки та психологічної служби Національної академії внутрішніх справ, доктор психологічних наук, професор

Важливим компонентом юридичної психології є категоріально-понятійний апарат.

Поняття та категорії юридичної психології – це узагальнені в різній мірі змістовні одиниці, що акумулюють у собі стійке, типове, закономірне знання щодо предмету юридичної психології та її вузлових проблем та аспектів. Поняття репрезентують первинний, базовий рівень узагальнення та акумуляції психолого-юридичного знання, а категорії – вищий максимальний рівень узагальнення і акумуляції такого знання.

У сучасній юридичній психології її поняття та категорії утворюють відносно завершену систему, тобто взаємопов'язану і взаємно упорядковану сукупність. Відносність цієї системи обумовлена бурхливим розвитком юридичної психології, який призводить до зміни змісту усталених понять і категорій та появи нових понять, заміни застарілих, ідеологічно заангажованих понять.

Своєрідність та особливості категоріально-понятійного апарату юридичної психології полягають у такому:

- окремі поняття та категорії, як правило, розробляються у рамках відповідної проблеми кількома фахівцями однієї наукової школи чи кількох шкіл. З розвитком юридичної психології і появою нових наукових шкіл зміст понять та категорій поглиблюється і збагачується, розробляються нові поняття;

- оскільки предмет юридичної психології знаходиться на перетині психології та юриспруденції, то юридична психологія залучає до свого категоріально-понятійного апарату і використовує категорії та поняття різних галузей психології, в першу чергу – загальної, вікової та педагогічної, соціальної психології, психології праці, медичної психології, а також